

Jakub Szántó

Z IZRASTINY
S LÁSKOU

Reportérem mezi dvěma zeměmi

Argo

Jakub Szántó
Z Izrastiny s láskou
Zpravodajem mezi dvěma zeměmi

Přebal s použitím fotografie Petra Hladíka
navrhl a graficky upravil Martin Radimecký.
Předmluva Petra Procházková.
Jazykový redaktor Jiří Popielek.
Odpovědná redaktorka Markéta Nová.
Technická redaktorka Saša Švolíková.
Vydalo nakladatelství Argo, Miličova 13, 130 00 Praha 3,
www.argo.cz, roku 2020 jako svou 4384. publikaci.
Sazba Martin Radimecký.
Vydání první.

ISBN 978-80-257-3281-6

Naše knihy distribuuje knižní velkoobchod Kosmas
Sklad: Za Halami 877, 252 62 Horoměřice
Tel.: 226 519 383, fax: 226 519 387
E-mail: odbyt@kosmas.cz
www.firma.kosmas.cz

Knihy je možno pohodlně zakoupit
v internetovém knihkupectví www.kosmas.cz

Předmluva: Líné zadky a bezkontaktní žurnalistika v souboji s reportéry

Zase neteče voda. Záchody jsou otřesné. Stromů málo. Je moc vedro. Nepříjemný důstojník vás vyzve, abyste se otočili, neohlíželi, nedívali se napravo nalevo a rychle odsud vypadli. Nebo vás rovnou seberou tajné služby, z něčeho obviní, vyhostí, šoupnou do vězení, zastřelí nebo bůhvíco ještě.

Když se nic z toho nestane, dojdou vám baterky. Není signál. Když je, ve vaší domovské redakci to nikdo nevezme. Zjistíte, že po místní stravě vám naskočila vyrážka a nutkavě se hlásí průjem. Neprůstředná vesta vás táhne k zemi dřív, než jste to měli v plánu. Pod helmou se potí mozek a nápady nepřicházejí.

Plánovaná reportáž se nezdařila, protože hlavní hrdina nedorazil ve smluvený čas na smluvené místo. Historiky uprchlíků, osadníků či příbuzných obětí teroristických útoků se podobají jedna druhé a doma, kde je válka našťestí už jen námětem k celovečerním filmům a vášnivým diskusím, nad nimi ohrnují nos. Nikdo se na to nedívá, nikdo to nečte, je třeba vymyslet neotřelý přístup k lidskému neštěstí, aby nasbíralo alespoň nějaké lajky.

Pak ale jednu máte štěstí. A Jakub Szántó ho měl.

Jenže mít štěstí nestačí.

Užuž se mi zdálo, že můj svět je pryč. Tedy ten novinářský. Nenávratně. Že už si my reportéři vystačíme s klávesnicí, obrazovkou a schopností kompilovat cizí zážitky.

Že stačí hlásat moudra vyčtená z knih. Elektronických. Čtečka, tečka, vykřičník, a zážitek je v mé hlavě, jako bych byla v ten správný čas na správném místě.

Jenže kdepak. To pan Google. Bylo jen zapotřebí projet internetové zdroje moudrosti s pomocí Googlu, Seznamu či Yandexu. Nebo si věci načíst. Popřípadě je vyposlechnout, když jedete autem na nákup. Pokud vůbec do obchodu ještě chodíte. Jídlo vám přece dopraví až domů, s donáškou není třeba prohodit ani pár vlídných slov, to už se dnes nenosí. Pizzu přijmete se sluchátky na uších a zaplatíte kartou. Hlavně bezkontaktně.

Expertem se je možné stát za pár kilobajtů. Při určité úrovni rétorických, analytických a já nevím jakých schopností umožní kompilační metoda vypracovat se v odborníka skoro na všechno. A bez nutnosti kamsi létat, vyřizovat si víza a jiná povolení. Nebo se dokonce plahočit zákopy, nechat si nad hlavami létat kulky a věřit, že snajprovi spadne do oka moucha.

Reportérství upadá celosvětově. Je drahé a zdlouhavé. Mluvit s lidmi vezme mnohem víc času než si vyhledat informace v síti.

I o Izraeli a Palestině si každý, kdo chce proniknout do historického kontextu konfliktu, pochopit problém, kořeny antisemitismu i motivaci sionismu, může přečíst tuny knih, najít gigabajty dat a na sociálních sítích se pak uvelebit ve vlastní bublině, ve které se bude utvrzovat ve svém pohledu na jednu z nejdelších válek na světě. Brzy se i z něj stane expert na danou problematiku.

V soukromých diskusích hravě přesvědčí méně informované spolubesedníky o své pravdě, v diskusích veřejných bude působit, jako by informace o Blízkém východu nasával s mateřským mlékem. Nebo jako kdyby prožil v Jeruzalémě čtvrt století.

Ví absolutně všechno o Fatahu i Hamásu, ví, jak se píší, a dokonce i jak se vyslovují jména izraelských politiků včetně premiéra Benjamina Netanjahua, sype data i události s nimi související z rukávu a hned dodává, co si o tom myslí on a co by si měli myslet všichni ostatní.

Když se ale takového politologa-teoretika zeptáte, kde se dá ve městě nejlépe zaparkovat, začne tápat.

Tahle bezkontaktní žurnalistika postrádá sůl, pepř i trochu koriandru, v orientální kuchyni tak ceněného a hojně používaného.

Pouze ten, kdo kromě znalostí chodí v místě, kde ho řízením osudu učinili zpravodajem, dejme tomu, České televize, nakupovat, platí tam elektřinu a šetří vodou, ví, že hledání parkovacího místa patří v Izraeli k jednomu z méně oblíbených sportů.

Đábel je v detailu. Ale ani to není překážkou.

Dnes si není problém zjistit na internetu i takový detail, jaká vlajka je vztyčená nad checkpointem v jedné z částí Gaza City. Když ho tady budou kontrolovat zbrojnící z Brigád mučedníků od Al Aksá, bude jim nad hlavami vlát žlutý prapor Fatahu.

Hotovo, stačí. A můžete jet na přednášku o Palestině. Doplňnou powerpointovou prezentací s obrázky staženými z internetu.

Už ale nebudete vědět, jaké to je, když vás zastaví chlap se samopalem, ukáže vám do rozkroku a tónem, jenž nezavdává k pochybnostem o tom, jak moc to ten chlap myslí vážně, vás vyzve, abyste si stáhli kalhoty. Kdyby tam náhodou byly patrné stopy obřízky.

Tohle ví jenom ten, kdo zvedne zadek z redakční židle hned poté, co si přečte tuny slov o historii války na Blízkém východě, a vydá se tam, kde se už tolikrát tvořily dějiny.

Jakub Szántó dokázal to, co se nepodařilo úplně všem novinářům, kteří zatoužili po sobě zanechat víc než hromady wordových souborů a hodiny a hodiny natočeného materiálu. Spojit v jedné knize dohromady své osobní zážitky, dozajista ovlivněné i tím, že žil v neklidné části světa v neklidné době i s manželkou a dětmi, s teorií, výkladem, rozhovory a historickým exkurzem. Ten by sám o sobě vydal sice na slušnou publikaci, ale běžný čtenář odkojený *Starci na chmelu*, *Vinnetouem* či *Harrym Potterem* by si ji nejspíš nepřečetl.

Ovšem tenhle příběh vyfutrovaný pětadvaceti lety osobních zážitků, nekonečnými diskusemi s izraelskými i palestinskými

přáteli, a v neposlední řadě úplně běžnými starostmi, každodenními, vlastně nudnými, spojenými se zajištěním minimálního komfortu a bezpečí pro vlastní rodinu, má v sobě potenciál cestopisu, životopisu, válečného románu, historické učebnice i svědectví, které prostě nevygooglujete. Protože když vaše děti na rozdíl od kluků Szántových nenavštěvovaly mezinárodní školu, kam je rodiče každý den vozili i mnoho kilometrů, nebudete vědět to podstatné o soužití Izraelců židovských a arabských, žáků indických, čínských, amerických i evropských, nic o „orientálním chaosu země rozkročené mezi Východem a Západem“.

Tohle Szántovo vyprávění ovšem chaos určitě není. Přestože se v něm dozvíte jak něco o zácpách v Tel Avivu, tak o tom, že učitelka Rachel nechce, aby děti žvýkaly listy ze stromů. Pak se také dozvíte okolnosti vzniku Státu Izrael i to, že arabských studentů na izraelských vysokých školách přibývá, protože na to židovský stát vyčlenil peníze. A všechno vám to do sebe zapadne jako kostičky lega.

Nejdřív je ale někdo musel posbírat a napsat ke stavebnici návod. Nikoliv agitku, pamflet či poselství. Prostý návod bez touhy vnucovat čtenáři své mínění.

Kromě toho, že Jakub je prostě neposedný, až to musí někdy jeho blízkým lézt na nervy, ukázal v téhle své knížce, že našťěstí nemá vlastnost, která se v dnešním nejen novinářském prostředí usadila stejně jako líný zadek. Není v zajetí „své“ bubliny. Nebo těch, kteří by ho za svého mluvčího ve věci izraelsko-palestinského sporu chtěli považovat.

Vykročil z objetí jediného správného názoru a udělal si nejspíš nepřátele na obou stranách barikády – jak mezi přívrženci palestinského hnutí za nezávislý stát, tak mezi zastánci izraelského přístupu k věčnému sporu o to, kdo je ve Svaté zemi víc doma.

Chce naslouchat všem, ať už mu jsou z duše protivní, nebo naopak sympatičtí. A neselektuje svou přízeň podle toho, zda dotyčný chodí do mešity, nebo do synagogy.

Kdysi za mnou Jakub přijel do Moskvy. Psal se rok 1999, vrcholila rusko-čečenská válka a já měla pocit, že spolu s ní se i já blíším svému profesnímu vrcholu. Byla to jeho úplně první zahraniční reportážní cesta. Připadal mi mladý a nezkušený, ale ocenila jsem, že nepřekážel. Dnes bych k němu mohla jít do učení já.

Izraelsko-palestinský spor není vůbec můj obor. Jsem snad ten nejméně poučený čtenář této knihy. Víím ale určitě, jak těžké bylo oprostít se od emoční závislosti na své pravdě a obdivu k hrdinům bojujícím za spravedlnost a zabíjejícím se ve jménu jediného správného pohledu na věc.

Kdysi jsem cítila lítost a obdiv k čečenské guerille, která se postavila ruským tankům vybavena hlavně odhodláním a zoufalstvím. Byli mi strašně sympatičtí ti vousatí horalé s jiskrou v oku. Přepadení, ale nezdolání, s jednoduchým pohledem na svět – Rusové nás po staletí vybíjejí, a my se jen bráníme.

Pak jsem jednou za pár lahví té nejsprostší vodky přešla frontu na druhou stranu. Tupý důstojník mě hned v prvních minutách utvrdil v tom, že Rusové jsou divný, agresivní a opilý národ.

Zůstala jsem s ruskými vojáky několik dnů. Poslouchala jejich příběhy, nalézala v osudech mnohých něco tak blízkého, až mě to děsilo.

Udělala jsem reportáž o vyvražděné čečenské rodině, skoro mě to rozbřečelo a musela jsem se hodně krotit, abych svou nenávist k ruské armádě nedala příliš najevo.

Pak mi ruský voják, kterého máma vyprosila z čečenského zajetí, vyprávěl, jak ji Čečenci ponižovali, nutili plazit se po kolenu a volat: *Alláhu akbar!* Jeho bili a kamarádovi, pro kterého si máma nedojela, uřízli hlavu.

Ruský voják byl poctivý kluk z Nižního Novgorodu, který neměl rád alkohol a nemluvil sprostě. Rozmazal mi líbivý černobílý obraz, na němž je ruský voják vymalován jako opilec s odulým obličejem znásilňující čečenskou dívku. Na jiném zase čečenský terorista s granátem v ruce drží pod krkem ruské děcko.

I Jakub má na svém novinářském kontě několik takových rodin.

Je tak těžké přemoci vlastní cit a nadřadit nad něj novinářské řemeslo. Zvláště když pocházíte z rodu, jehož část skončila za druhé světové války v plynové komoře.

To je pak na hranici lidských možností mít nadhled a popisovat dění kolem sebe, které se bytostně týká vlastních kořenů, s vtipem a lehkostí.

Ale zjevně to jde.

Slzím smíchy, když se dozvídám, jak sourozenci Szántovi pašovali ostatky zesnulého dědečka, aby ho se vši úctou rozptýlili po zemi, kam jejich předci patří.

Bavím se při popisech setkání s postavičkami víc komickými než tragickými a naslouchám jim, jako by to říkaly mně.

Cítím to nebezpečí podlehnout pokušení vypíchnout něco, co ladí s mým světonázorem, a to ostatní trošku schovat mezi řádky. Takové pokušení máme všichni, my, co jsme od novin a televizi. Potýkáme se s ním každý den. Tento souboj sváděný s touhou, aby věci byly takové, jaké je chceme mít, je mimořádně vysilující. Někdy stačí vynechat pár písmen... zamlčet drobnost, nebo naopak zdůraznit detail, a význam je tam, kde jsme ho potřebovali zaparkovat; pokřivený pohled na skutečnost laik odhalí jen stěží. To jen reportérovi takové selhání přinese špatné spaní.

Je na to jeden recept, a Jakub Szántó si ho osvojil skvěle. Nenaslouchat jen těm, kdo vašim uším libozvučí. Vidět lidský příběh i za hlavní samopal, která mu míří mezi oči.

Nebýt našťvaný na ty, kvůli nimž utíkal se ženou a dětmi do krytu. Zkusit pak jít do rodiny toho, kdo vypálil rakety na město, ve kterém zrovna žil.

Popisovat židovské masakry spáchané na Arabech a teroristické útoky organizované Araby proti židovským civilistům.

Prostě nezměnit se z novináře v aktivistu, který je sice také velmi zapotřebí, ale novinářskou průkazkou by na checkpointech mávat neměl. Každé ráno si opakovat: pravda vytržená z kontextu je čistá lež.

Tohle nebezpečí pokazilo kariéru mnoha světovým novinářským esům. Ne, nejde o to zůstat bezcitný a neuronit ani slzu, když překračujete těla mrtvých dětí. Kdepak. Cynismus není to, co činí novinářské dílo skvělým a důvěryhodným. Je to schopnost naslouchat všem, nechat jejich slova plynout a dokázat rozlišit, co se za nimi skrývá.

Ne vždy vám ve válce lidé vyprávějí příběhy pravdivé – o tom by Jakub mohl napsat další knihu. Ale i za vymyšlenou historkou se něco skrývá a reportér, který dokáže odhalit a následně popsat, co to je, má nakročeno k novinářské věčnosti. I když momentální čtenářské ovace tohle vždycky nezaručí.

Lidé často požadují jednoduché pravdy, černobílé pohledy a jasná, zřetelná a schematická řešení. Když autor toto neposkytne – a Jakub rozhodně ve své knize nic takového nenabízí – může se cítit být podvedený. Jak to, že nevysvětlil, kdo za to všechno může; který národ je ten špatný, a který vyvolený? Co to ten autor říká? „Plný lásky k oběma...“ přiznává se. Věřím mu to bez zakolísání.

Právě kvůli tomu, co je na jeho knížce nejlepší, se teď může ocitnout v nelibosti jak svých původních obdivovatelů, tak starých nepřátel. Jeho cesta je riskantní, ale jediná správná. Vzbouřit se proti společenské, čtenářské či divácké poptávce je kumšt. Tahle knížka nevyhoví určitě požadavku nakrmit čtenáře tím, co chtějí slyšet. Je odmítnutím pokleslého novinářského žánru – válečného televarieté.

Petra Procházková

Prolog

Kdyby děda ještě žil, umřel by smíchy. Jsou to už čtyři roky, co si ho Velký šéf povolal k sobě nahoru. Opustil nás po prohrané bitvě s tichou zákeřnou nemocí ve věku fantastických osmdesáti let a s myslí stále ostrou jako břitva. Výslovně nám zakázal dělat, jak sám prohlásil, „jakýkoliv cirkus“, až umře. Že nám aspoň ušetří lapálie se zařizováním židovského funusu pro starého bolševika. Tichý rodinný konsenzus však byl v tomhle ho neposlechnout.

Ted' stojíme na vrcholu Olivetské hory. Před našima očima leží nádherné panorama jeruzalémského Starého města, touhy miliard věřících napříč časem i prostorem. Odpolední slunce se odráží od zlatého jeruzalémského vápence a vítr se prohání nad kopečky i údolími téhle trofeje desítek vojevůdců. Táta, ségra, brácha a já. Je to čtyři roky, ale smutek se pořád hlásí o slovo. Máme dědův popel, přestože správně se pohřbívá do země. Neumíme všechny modlitby, nejsme ani správně oblečení – s límcí natrženými na znamení smutku. Vlastně to jediné, co máme správně, je tohle místo.

Pod námi se rozprostírá nejprestižnější adresa židovských nebožtíků. Přímo naproti se rozkládá hora Moria. První část souše, která se objevila nad prastarými vodami, když jim Bůh přikázal opadnout. Téhle skále se říká úhelný kámen světa. Abrahám tu měl v kruté zkoušce obětovat svého syna Izáka. Jeho vnuk Jákob tu ve snu zahlédl žebřík vedoucí do nebes a slyšel Hospodina, jak jeho lidu odkazuje okolní zem. Odsud se také se měl dle Koránu

vznést do nebe prorok Muhammad. Stával tu První i Druhý židovský chrám. Dnes tu jsou mešity Skalní dóm a al-Aksá.

Z mnohem vyšší protilehlé Olivetské hory tady už tři tisíciletí čekají židovští nebožtíci na příchod Spasitele. Plochých pískovcových hrobů tu leží na sto padesát tisíc. Dnes jsou tady pohřby jsou přísně regulované. Jenže tohle je partyzánská operace. Už jen dostat popel do Izraele bylo její první dějství.

„Hele, je to fakt problém. Vlastně se to se všemi povoleními ani nedá stihnout,“ radil mi pár týdnů před příjezdem rodiny do Izraele kamarád z leteckého sektoru. „A co kdybys koupil, já nevím, třeba plechovku od kafe? Víš, co myslím, nahradit původní obsah... ale nic jsem ti neřek’.“

„Naprostě nemám tušení, o čem mluvíš. A rozhodně ti za to neděkuju.“

Krátce nato jsem lstivý plán vysvětlil mladšímu bratrovi, rozumnému pragmatikovi.

V Den D jsme tedy stáli před rentgenovým zařízením na pražském Havlově letišti. Vše šlo hladce. Až na malý detail. Bratr z neznámého důvodu koupil plechovky dvě – v jedné byl děda, ve druhé káva. Jenže tu pije jenom moje žena, a ta se právě před týdnem na konci našeho pětiletého období v Orientu odstěhovala i s dětmi zpátky do Prahy. Já sám kávu nikdy nepil.

„To je fakt divný, tenhle přístroj je nový,“ nevěřičně hleděla na monitor skenovacího přístroje dáma z letištní ochranky. Bratr podcenil drobný detail – monitory jsou na letištích už barevné. Každá z plechovek, které nelogicky uložil do příručního zavazadla hned vedle sebe, měla jinou barvu. Ta s originálním obsahem byla hnědá, dědova stříbřitě... popelavá.

„Co to tam vlastně máte? Bráchovi vezete kafe? Tahle značka je taky moje oblíbená. V pořádku, můžete jít.“ Z bratrova srdce se zřítíl neviditelný balvan.

Sestra měla naštěstí ještě záložní plán. Trochu dědova popela v kabelce ve žlutém plastovém vejci z oblíbeného čokoládově překvápkového vajíčka pro děti.

V záplavě jeruzalémského slunce rozdávám tátovi a bratrovi kipy. Česky se jim kvůli jidiš říká jarmulky. Mám pořád béžovou, kterou jsem si koupil v osmnácti na své první cestě do Izraele. V duchu se modlím. Doufám, že nezopakujeme tragikomickou scénku z filmu *Big Lebowski*. Dva kamarádi mistrně zahranií Jeffem Bridgesem a Johnem Goodmanem naprosto zbastlí rozptyl kamarádova popela, který jako dva nezaměstnaní uloží do krabice od zmrzliny. Do jejich scestné smuteční řeči zaduje nečekaný poryv větru, a Donnyho ostatky skončí v očích, vlasech a vousech obou povedených přátel.

Co nejdůstojněji za dědu recituji modlitby *kadiš*. Není nás na to dost – předepsané shromáždění *minjan* požaduje deset dospělých mužů. Snad nám to děda nahoře odpustí. Ostatně, tohle se mělo stát čtyřadvacet hodin po jeho skonu, a ne o čtyři roky později.

Brácha mi podává plechovku. Jsme sice stranou, ale i tak stojíme na oblíbené turistické vyhlídce. Náruživí asijsíí fotografové po nás zvědavě pokukují. Otevírám schránku, aby se dědův popel na vlnách jeruzalémského vánku důstojně spojil s půdou země prapředků, do níž se však nikdy nestačil podívat. Do chrčpí mě udeří silné aroma kvalitní kávy! Nejprve se překvapený v duchu omlouvám bratrovi za posměšky kvůli dvěma balením kávy vedle sebe. Ten kluk je rafinovanější, než jsem si myslel. Nejprve tam dal dědův popel, a kvůli zvidavým letištním bezpečákům zasypal vršek krycí vrstvou značkové kávy.

O vteřinu později víří hnědý vlhký prášek stále ve větru a ovoněl už celý vrchol bájné hory. Stejně rychle začnou v mé mysli vířit pochybnosti. Jen abychom nedopadli jako v té scénce z *Big Lebowského*! Asijsíí turisté se snaží pochopit prastarý rituál rozsyávání kávy do větru, který zde tahle židovská čtyřka právě provozuje. Zato palestinský majitel turistického velblouda si jen poposedne a poučeně ucedí mezi zuby: „Jahúd. Židi.“

Vše mi dojde až během třetí vteřiny. Kafe! Zavírám plechovku a zachraňuju na dně aspoň zbytek mleté kávy. Bratr se tváří provinile, očima signalizuje, *promiň, jsem vůl*. Já očima signalizuji,

jo, to teda jsi! Tátovi se přes to všechno kutálejí z očí obří slzy. Smutkem i kvůli štipavému hnědému prášku. Sestra se zajíká, a těžko říct, jestli vzlyká, nebo se hystericky směje. Nakonec vše zachrání ona. Má přece kinder vajíčko se špetkou popela!

Nestačíme si ho ani všichni předat, jak rychle si dědovy ostatky bere vánek. Tragikomickou scénku se s největším sebezapřením pokouším zachránit aspoň hlasitým zapěním základní modlitby židovského vyznání, pro tuto chvíli zcela nepříhodným *Šema, Jisra'el*.

Odházíme mlčky doprovázeni užasými pohledy turistů, kteří právě zhlédli rituál dosud přísně utajené sekty *kávistů*. Kam se hrabe *Big Lebowski!* Jak sis asi myslel, že to dopadne, když něco děláme právě my čtyři dohromady?! uklidňuji se v duchu.

„Vážení spolupitomci, jediný důvod, proč nám teď děda tam nahoře odpustil, že jsme ho neposlechli, je, že se zlomený v pase zajíká smíchy!“ prolomím o půl hodinu později zaražené ticho. Uprostřed troubících aut se židovskou i arabskou osádkou v tradiční odpolední zácpě se všichni úlevně rozesmějeme.

Dědovy ostatky jsme nakonec rozptýlili do moře a pod Turečkovíc palmy na zahradě domu, kde jsme strávili krásných pět orientálních let. Turečkovíc stromy jsou to proto, že je máme od našich kamarádů, kteří je vypěstovali ze sazeniček během pěti let života ve službách rozhlasu. A děda? Ten nám to všem jednou spočítá. Až při posledním soudu vstanou nebožtíci z hrobů, přijde nejspíš předposlední. Po něm dorazí už asi jenom Egon Bondy, kterého rozptýlili na ještě více místech.

Odjíždíme ze svatého města k moři. Nad námi leží opuštěné ruiny vesnice Dajr Jasín, místa masakru palestinských obyvatel židovskými ozbrojenci těsně před vyhlášením Státu Izrael. Za chvíli se napojujeme na dálnici do Tel Avivu v nechvalně proslulém údolí, kde ve stejné době zase palestínští ozbrojenci masakrovali židovské konvoje se zásobami pro obleženou židovskou čtvrť. Kamenitá půda všude kolem je nasáklá krví obou kmenů. Židovského a arabského. Kmenů, ze kterých se přímo tady mezi

strmými kopci, hlubokými údolíčky, olivovými háji a pichlavými keři zrodily ve výhni válek druhé poloviny 20. století dva dnešní národy – Izraelci a Palestinci.

Uprostřed tichého rodinného rozjímání velebím osud, že mě sem zavál. Na místo, kde se zrodilo přísně monoteistické náboženství judaismus, jež dalo vzniknout dalšímu – křesťanství, a na jejichž základě později o něco dál jižním směrem vyrostlo třetí – islám. Ty tam jsou pro mě nekonečné spory, kdo tu byl dřív, kdo déle, kdo má exkluzivní nárok tady být, nebo čí svatá kniha má větší váhu. Tenhle kus kamenité půdy od prolákliny Mrtvého moře a nejslavnější říčky světa Jordánu přes hřbet Judských hor až po pláž na středomořském břehu dnes patří dvěma národům. Je jen na Izraelcích a Palestincích, jak se domluví. Plný lásky k oběma pevně věřím, že nic jiného jim stejně nezbyvá.

Nebylo by skvělé, kdybych jednou mohl sdílet své zkušenosti ze čtvrtstoletí cestování i práce a z pěti let života v Izraeli a Palestině? říkám si při pohledu na okouzující biblickou krajinu všude okolo. Nelimitován mantinely profesionálního zpravodajství, kam názory ani emoce nepatří. Vyprávět o dějinných událostech, které jsem tu zažil, o setkáních s okouzujícími Palestinci a Izraelci... co já vím, třeba v otevřené osobní knize.

V tomhle malém regionu proběhlo od 20. století deset válek a velkých povstání s desítkami tisíc obětí. Ty první, nejstarší střety byly o to, kdo tady zůstane – jestli arabský, nebo židovský kmen. Když se ukázalo, že se jedni druhých nikdy úplně nezbaví, válčilo se o to, kdo tady bude vládnout. Přes úsilí obou i přes plány Společnosti národů a její reinkarnace Organizace spojených národů se dvěma kmenům a později dvěma národům – izraelskému a palestinskému – nepodařilo od sebe nadobro oddělit.

Pětinu obyvatel Izraele tvoří Palestinci, pětinu obyvatelstva palestinského Západního břehu zase Izraelci. I přes převládající mantru o nutnosti rozdělit někdejší Judeu/Palestinu na dva státy pro dva národy jsou Izraelci a Palestinci hluboce propojení. Někdejší menšinový návrh na společný stát je v dnešní realitě

mnohem živější, než by se kdo z místních odvážil si nahlas připustit.

Podivný zeměpisný novotvar Izrastina v názvu této knihy (alternativa Pal-ael zní myslím ještě nezvykleji) jsem si v ironii dějin vypůjčil od syna psychopatického diktátora Libye, Sajífa al-Isláma Kaddáfího. Nesdílím jeho návrh společného státu, ve kterém by se po příchodu milionů potomků palestinských uprchlíků stali židovští Izraelci menšinou. Dennodenní provázanost Izraele, Palestiny a obou jejich národů přesto připomíná spíš podivný amalgám jednoho státu a okolních území než dvou oddělených entit.

Ostatně oproti deklarovanému cíli palestinského vedení na vyhlášení státu úplně bez židovské přítomnosti nebo izraelskému zákonu, který Izrael prohlásil za židovský stát, dnes pětinu izraelské populace tvoří arabská menšina, zatímco izraelští osadníci představují pětinu populace palestinského Západního břehu. Izrael a Palestina osudově propletené, prorostlé jeden do druhého – Izrastina.

Když píšu první řádky této knihy, jsem od Izraele a Palestiny pět tisíc kilometrů daleko. Je hluboko po půlnoci. Někde ve tmě přede mnou se líně valí mohutné vody velké řeky Zambezi. Hluboký skřek a chrochtání, které prorazily ticho noci, patří stádu hrochů. Jsou znepokojivě blízko. Píšu naplněný zpomaleným zenem černého kontinentu. Vyzbrojený čtvrtstoletím osobních zážitků a setkání s Izraelci i Palestinci se pouštím na nelehkou stezku napříč džunglí názorů a postojů týkajících se vztahu a soupeření obou národů.

Uprostřed minového pole téhle vyhraněné debaty není mou ambicí nic víc než vyprávět příběhy, zprostředkovat propletenou realitu a snad i trochu poodhalit některé aspekty, jež v křiku nekonečných hádek až příliš často zapadají. Prostřednictvím zvědavých očí, uší a úst televizního reportéra, nikoliv analytického akademika.

červen 2019, národní park Dolní Zambezi, Zambie